

Ontvangen adviezen

3.1 Inleiding

Als onderdeel van de procedure voor de milieueffectrapportage heeft het bevoegd gezag de Commissie voor de milieueffectrapportage verzocht een toetsingsadvies uit te brengen over het milieueffectrapport Ruimte voor de Rivier, dat tegelijkertijd met PKB deel 1 is uitgebracht. De VROM-raad en het College van Rijksadviseurs zijn uitgenodigd een advies over de PKB deel 1 uit te brengen.

De Commissie voor de milieueffectrapportage heeft op 14 oktober 2005 een toetsingsadvies uitgebracht. Dit advies is in paragraaf 3.2 opgenomen. De VROM-raad heeft op 27 oktober 2005 advies uitgebracht over de PKB deel 1, dit advies is in paragraaf 3.3 opgenomen. Het College van Rijksadviseurs heeft op 26 oktober 2005 advies uitgebracht over de PKB deel 1. Dit advies is opgenomen in paragraaf 3.4.

3.2 Commissie voor de milieueffectrapportage

Commissie voor de milieueffectrapportage

Ruimte voor de Rivier

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

14 oktober 2005 / rapportnummer 1252-211

De Commissie voor de milieueffectrapportage is een onafhankelijke commissie van deskundigen. Zij adviseert over de inhoud van milieueffectrapportages. Informatie over het werk van de Commissie is te vinden op www.commissiemer.nl.

commissie voor de milieueffectrapportage

Aan de Staatssecretaris van Verkeer en
Waterstaat
Postbus 20906
2500 EX DEN HAAG

uw kenmerk
DGW/GW 2005/850

uw brief
31 mei 2005

ons kenmerk
1252-209/Lv/hb

onderwerp
Toetsingsadvies over het MER Ruimte
voor de Rivier

doorkiesnummer
(030) 234 76 26

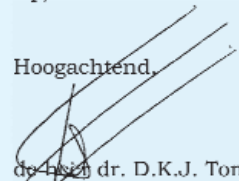
Utrecht,
14 oktober 2005

Geachte mevrouw Schultz van Haegen,

Met bovengenoemde brief stelde u de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een toetsingsadvies uit te brengen over een milieueffectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over de PKB Ruimte voor de Rivier. Overeenkomstig artikel 7.26 van de Wet milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de besluitvorming. Zij zal graag vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen. Dit houdt in dat de Commissie graag het (ontwerp)besluit en de evaluatiedocumenten krijgt toegestuurd.

Hoogachtend,

dr. D.K.J. Tommel
Voorzitter van de werkgroep m.e.r.
Ruimte voor de Rivier

Postadres Postbus 2345
3500 GH UTRECHT
Bezoekadres Arthur van Schendelstraat 800
Utrecht

telefoon (030) 234 76 66
telefax (030) 233 12 95
e-mail mer@eia.nl
website www.commissiemer.nl

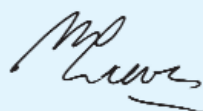
Toetsingadvies over het milieueffectrapport Ruimte voor de Rivier

Advies op grond van artikel 7.26 van de Wet milieubeheer over het milieueffectrapport Ruimte voor de Rivier,

uitgebracht aan de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat door de Commissie voor de milieueffectrapportage; namens deze

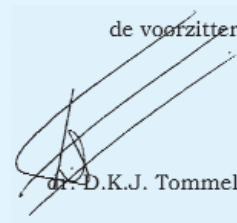
de werkgroep m.e.r.
Ruimte voor de Rivier,

de secretaris

drs. M.P. Laeven

de voorzitter

dr. D.K.J. Tommel

Utrecht, 14 oktober 2005

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	1
2. OORDEEL OVER HET MER	2
2.1 Algemeen	2
2.2 Referentialternatief dijkversterking	2
2.3 Overige opmerkingen	4
2.3.1 Ruimtelijke kwaliteit	4
2.3.2 Kosten-batenanalyse	5
2.3.3 Gedifferentieerd veiligheidsbeleid	8
2.3.4 Maatgevende afvoer	8
2.3.5 Natuur	8
2.3.6 Landschap en cultuurhistorie	9
2.3.7 Gebruiksfuncties	10
2.3.8 Riviermorfologie, bodem en water	11
2.3.9 Noodoverloopgebieden	12
2.3.10 Samenhang met maatregelen in Duitsland	12
2.3.11 Kennisleemten en onzekerheden	12

BIJLAGEN

1. Brief van het bevoegd gezag d.d. 31 mei 2005 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen)
2. Kennisgeving in Staatscourant nr. 102 d.d. 31 mei 2005
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen
5. Lijst met achtergronddocumenten

1. INLEIDING

Met de dijkverbeteringen in het kader van het Deltaplan Grote Rivieren is bereikt dat de Rijnafvoer van 15.000 m³/s bij Lobith en de Maasafvoer van 3.650 m³/s bij Borgharen (in het bedijkte deel van de Maas) veilig afgevoerd kunnen worden naar zee. Naar aanleiding van de hoogwaters in 1993 en 1995 is vastgesteld dat er rekening moet worden gehouden met hogere rivierafvoeren. Inmiddels is besloten dat een Rijnafvoer van 16.000 m³/s bij Lobith en een Maasafvoer van 3.800 m³/s bij Borgharen veilig moeten kunnen worden afgevoerd. Met het verhogen van de maatgevende afvoeren, veranderen ook de zogenaamde toetspeilen in de riviertakken. De waterkeringen langs de rivieren voldoen daardoor niet meer volledig aan de wettelijke norm.

Gelet hierop zijn de bewindsliden van de ministeries van Verkeer & Waterstaat (VenW), van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) en van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) van plan de veiligheid langs de bedijkte Rijntakken en het benedenstroomse deel van de bedijkte Maas¹ uiterlijk in 2015 in overeenstemming te brengen met de wettelijk vereiste norm. De maatregelenpakketten die hiervoor samengesteld worden, moeten tevens bijdragen tot ruimtelijke kwaliteit in het rivierengebied. Daarbij wordt er een verschuiving voorgesteld in de middelen waarmee de veiligheid wordt bereikt: van uitsluitend technische maatregelen naar meer duurzame ruimtelijke maatregelen, die gericht zijn op hoogwaterstandsdeling in de rivier.

Over de te ontwikkelen plannen zal een Planologische Kern Beslissing (PKB) worden genomen. Gekoppeld aan deze PKB-procedure wordt ook de procedure van de milieueffectrapportage (m.e.r.) doorlopen. Het bevoegd gezag in deze is het Kabinet.

Bij brief van 31 mei 2005² heeft de staatssecretaris van Verkeer & Waterstaat (als coördinerend bevoegd gezag) de Commissie voor de m.e.r. in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over het opgestelde milieueffectrapport (MER). Het MER is op 31 mei 2005 ter inzage gelegd³.

Het advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.⁴ De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd.

De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen⁵, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. In dit advies verwijst de Commissie naar een reactie wanneer deze naar haar oordeel informatie bevat over de inhoud van het MER die van belang is voor de besluitvorming. De Commissie heeft hierbij gebruik gemaakt van het systeem waarin VenW alle inspraakreacties bijeen heeft gebracht. De Commissie heeft een steekproef genomen en daaruit geconcludeerd, dat de benoeming en vervolgens ook rubricering van punten in de inspraakreacties compleet is ingevuld.

¹ Het bedijkte gedeelte van de Maas (tussen Boxmeer en Hedikhuizen) is onderdeel van het project Zandmaas.

² Zie bijlage 1.

³ Zie bijlage 2.

⁴ Zie bijlage 3 voor de samenstelling van de werkgroep en andere projectgegevens.

⁵ Zie bijlage 4 voor een lijst hiervan.

Op grond van artikel 7.26, lid 1 van de Wm toetst de Commissie:

- aan de richtlijnen van het MER⁶, zoals vastgesteld op 1 december 2002;
- op eventuele onjuistheden⁷;
- aan de wettelijke regels voor de inhoud van een MER⁸.

Bij de toetsing is een groot aantal achtergronddocumenten betrokken, met name waar het de effecten van alternatieven en modules betreft⁹. Verder hebben op 11 juli en 22 september gesprekken plaatsgevonden tussen bevoegd gezag, initiatiefnemer en de Commissie m.e.r., waarin op een aantal punten een toelichting op het MER/PKB is gegeven.

Tijdens de toetsing is de Commissie gestuit op een tekortkoming in het voldoen aan de wettelijke vereisten en de richtlijnen. Daarbij heeft de vraag centraal gestaan of de benodigde informatie aanwezig is om het milieubelang een volwaardige plaats te geven bij het besluit over de Planologische Kern Beslissing Ruimte voor de Rivier. Naar de mening van de Commissie is dit op één punt niet het geval en betreft het een essentiële tekortkoming. De Commissie adviseert een aanvulling op dit punt.

Overige tekortkomingen zijn in het toetsingsadvies opgenomen, voor zover ze konden worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. Deze werkwijze impliceert dat de Commissie zich in het advies tot hoofdzaken beperkt en niet ingaat op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

2. OORDEEL OVER HET MER

2.1 Algemeen

De Commissie is van mening dat met het MER en de PKB deel 1 een groot en complex plan/project op heldere wijze is gepresenteerd. De bestaande toestand van het riviereengebied is in het MER helder beschreven. Het kaartmateriaal vormt hierbij een goede ondersteuning; veel achtergrondinformatie is bijzonder compleet en inzichtelijk beschreven.

De Commissie signaleert niettemin dat op één hoofdpunt niet is voldaan aan de richtlijnen. Zij is van mening dat daardoor essentiële informatie voor de besluitvorming ontbreekt. Dit betreft de uitwerking van het referentiealternatief dijkversterking (RAD).

2.2 Referentiealternatief dijkversterking

In de door bevoegd gezag vastgelegde richtlijnen staat: *“Naast een zuiver nulalternatief, waarbij geen enkele ingreep wordt uitgevoerd, moet tevens een referentie uitgewerkt worden, waarbij alleen dijkversterking en andere technische maatregelen worden toegepast (‘business as usual’: de praktijk zoals die tot op heden heeft gegolden).”*

⁶ Wm, artikel 7.23, lid 2.

⁷ Wm, artikel 7.23, lid 2.

⁸ Wm, artikel 7.10

⁹ Bijlage 5 bevat een lijst met de beschouwde achtergronddocumenten.

In het MER wordt de zoektocht (of ontwerpproces) via strategieën en koersen naar alternatieven beschreven¹⁰. Op basis van dit zoekproces zijn twee basisalternatieven ontwikkeld, die na een effectbeschrijving en onderlinge vergelijking zijn gecombineerd tot één basisvoorkeursalternatief, dat tevens het meest milieuvriendelijk alternatief is.

Het referentiealternatief dijkversterking (RAD) is niet op hetzelfde detailniveau uitgewerkt, komt niet voor in de vergelijking van alternatieven en is niet beschouwd in de optimaliseringslag naar het voorkurselectief en meest milieuvriendelijk alternatief. Het MER motiveert dat met de overweging dat “dit alternatief niet bijdraagt aan de gewenste trendbreuk in de manier waarop het rivierengebied tegen hoge waterstanden op de rivier beveiligd wordt” (PKB deel 1 blz. 80). In het Kabinetsstandpunt “Ruimte voor de rivier” (2001) is immers de voorkeur uitgesproken om de beveiliging van het rivierengebied tegen hoge waterstanden vooral via rivierverruiming te laten plaatsvinden.

Het RAD komt echter wel (volwaardig) aan de orde in de Kostenbatenanalyse (KBA). Uit die studie blijkt dat “het combineren van veiligheidswinst en natuurontwikkeling in één maatregel over het algemeen géén kostenvoordeel oplevert¹¹. Vooral natuur langs de rivieren is afzonderlijk veel goedkoper te realiseren” (KBA deel 2 blz. 9). De Commissie ziet het RAD als een “redelijk-kerwijs in beschouwing te nemen alternatief”: het voldoet aan de hoofddoelstelling “veiligheid” en is goedkoper, omdat er relatief weinig grondverzet plaatsvindt en cultuurhistorische en aardkundige waarden binnen de uiterwaarden intact blijven. Door vervolgens gericht natuur en/of ruimtelijke kwaliteit in brede zin te ontwikkelen kan het RAD wellicht ook goed voldoen aan de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit¹². In die zin kan een dergelijk geoptimaliseerd alternatief, met meer ruimtelijke kwaliteit, kansen bieden voor een beter en mogelijk een ander voorkeursalternatief.

In het Kabinetsstandpunt uit 2001 dat de “trendbreuk” bekrachtigt, zijn verkenningen en conclusies van CPB en Commissie Waterbeheer 21^e eeuw betrokken. Een goed gemotiveerde vergelijking van rivierverruiming en dijkversterking (of andere technische maatregelen) is in het standpunt echter niet opgenomen, noch een overweging over wanneer de “trendbreuk” het best ingezet kan worden. Omdat mede op basis van de nieuwe informatie uit de KBA blijkt dat een geoptimaliseerd alternatief (waarin dijkversterking wordt gecombineerd met meer ruimtelijke kwaliteit) meerwaarde kan hebben, dient dit alternatief – conform de richtlijnen – uitgewerkt te worden.

Met die informatie kan de “trendbreuk” worden onderbouwd, dan wel worden heroverwogen.

¹⁰ Het brede speelveld (de strategieën en koersen) is daarbij wel in beeld geweest, maar is niet in het MER opgenomen met een vergelijking op hoofdlijnen. In achtergronddocumenten is het gevolgde proces en de vergelijkingen op hoofdlijnen (voor zowel strategieën als koersen) voldoende beschreven.

¹¹ Hiermee wordt bedoeld dat een maatregel die zowel veiligheidswinst als natuurwinst oplevert, relatief veel geld kost. Het is reëel om te veronderstellen dat combinatie van veiligheidswinst en verbetering van de ruimtelijke kwaliteit in dezelfde maatregel eveneens geen kostenvoordeel oplevert.

¹² In feite geldt bovengstaande redenering ook – maar in mindere mate – voor het Basisalternatief 1 (€ 0,3 miljard in te zetten voor directe investeringen in ruimtelijke kwaliteit).

- Hoe het RAD zich verhoudt tot de andere alternatieven op het gebied van doelbereik en milieueffecten komt in het MER niet tot uitdrukking. Daardoor is niet aangetoond hoe “rivierverruiming” zich verhoudt tot “dijkverhoging”. Het MER toont ook niet aan of een geoptimaliseerd alternatief (waarin dijkverhoging wordt gecombineerd met meer ruimtelijke kwaliteit)¹³ kansen biedt voor een beter milieu en mogelijk een ander voorkeursalternatief. Dat beschouwt de Commissie als een essentiële tekortkoming voor de besluitvorming. De Commissie adviseert op dit punt een aanvulling op te stellen.

2.3 Overige opmerkingen

2.3.1 Ruimtelijke kwaliteit

Bij het project Ruimte voor de Rivier geldt als uitgangspunt dat de doelstellingen “veiligheid tegen overstromingen” en “ruimtelijke kwaliteit” integraal worden beschouwd. Dat heeft bij de Commissie de verwachting gewekt dat bij de ontwikkeling van de alternatieven actief gezocht zou worden naar kansen voor verbetering van de ruimtelijke kwaliteit en maatregelen specifiek gericht op de ontwikkeling van nieuwe kwaliteiten.

Hoewel de achtergronddocumenten veel gedetailleerde basisinformatie over ruimtelijke kwaliteit bevatten, is die basisinformatie niet gebruikt voor een integrale visie op ruimtelijke kwaliteitsontwikkeling. Evenmin heeft het gefunctioneerd als basis voor de ontwikkeling van alternatieven die inhoud geven aan beide doelstellingen. Ruimtelijke kwaliteit heeft wel een rol gespeeld bij de selectie van maatregelen¹⁴, maar er zijn geen ruimtelijke maatregelen in de alternatieven opgenomen specifiek gericht op de ontwikkeling van de verschillende aspecten van ruimtelijke kwaliteit.

Het achtergronddocument over Ruimtelijke Kwaliteit is opgebouwd uit 6 brondocumenten. Na een beschrijving van de huidige situatie en de ontwikkeling van het beoordelingskader worden in de brondocumenten 3 en 4 de effecten van basisalternatieven, het voorkeursalternatief en de modules getoetst. Uit de resultaten van deze toetsing blijkt dat de alternatieven voor een groot aantal riviertrajecten neutraal scoren op de onderscheiden criteria. Op blz. 42 van brondocument 4 worden kritische kanttekeningen geplaatst bij het resultaat. Bijvoorbeeld:

- de neutrale score kan betekenen dat er geen of nagenoeg geen effecten zijn voor de ruimtelijke kwaliteit;
- geconstateerd wordt dat de doelstelling “verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit” niet wordt bereikt en dat er sprake is van gemiste kansen;
- over sommige projecten zijn opmerkingen gemaakt dat er betere varianten bestaan. Deze stonden binnen de gekozen methode echter niet ter discussie.

¹³ Waarbij bijvoorbeeld dijkverhoging gecombineerd wordt met een voorschot aan maatregelen die op de lange termijn de veiligheid tegen overstromingen en ruimtelijke kwaliteit bevorderen.

¹⁴ Maatregelpakketten in de alternatieven zijn geselecteerd op: (a) zo min mogelijk negatieve effecten op de ruimtelijke kwaliteit, (b) zo mogelijk een neutrale score in effect op de ruimtelijke kwaliteit en (c) bij voorkeur een positief effect op de ruimtelijke kwaliteit (achtergronddocument *Voorkeursmaatregelen Ruimtelijke Kwaliteit*, september 2004).

In brondocument 5 is het Regionaal Ruimtelijk Kader (RRK) integraal opgenomen. Hierin zijn belangen, wensen en ambities op lokaal niveau samengebracht en zichtbaar gemaakt in kaartbeelden. Het RRK biedt een kader om voor alle locaties in het rivierengebied uit de maatregelen met een vergelijkbaar rivierkundig effect juist die maatregel te kiezen die het beste bijdraagt aan ruimtelijke kwaliteit van het rivierengebied (blz. 27 van het MER).

Tenslotte is in brondocument 6 het doelbereik van de doelstelling ruimtelijke kwaliteit bepaald door toetsing van de alternatieven aan het RRK. Ook uit deze toetsing komt naar voren dat de alternatieven te weinig ruimte bieden aan een actieve ontwikkeling van maatregelen voor de ruimtelijke kwaliteit. De effectbepaling scoort vaak neutraal op grond waarvan geconstateerd wordt dat niet voldaan wordt aan de doelstelling verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. Ook in de conclusies per traject wordt vaak vermeld dat "kansen voor verbetering van de ruimtelijke kwaliteit niet of nauwelijks worden benut" (bijvoorbeeld op blz. 12, 19, 24).

Uit ondermeer de toetsing van het doelbereik van de alternatieven aan het RRK blijkt dan ook dat de score op verbetering van de ruimtelijke kwaliteit vrij laag is. Dit geldt in meer of mindere mate voor alle onderscheiden riviertakken¹⁵.

- De Commissie adviseert in de vervolgfase bij het verder uitwerken van de Ruimte voor de rivierprojecten met deze opmerkingen rekening te houden en ruimtelijke kwaliteit een belangrijke plek te geven. Om richting te geven aan de (kansen voor verdere) invulling van de ruimtelijke kwaliteit voor volgende projectstudies en procedures, verdient het aanbeveling om in PKB deel 3 een visie op ruimtelijke kwaliteit op te nemen.

2.3.2 Kosten-batenanalyse

De opgestelde Kosten-batenanalyse (KBA) voldoet grotendeels aan de specificaties als benoemd in de startnotitie. Afwijkingen zijn er op de volgende punten:

- Er is geen integrale KBA gemaakt met gemonetariseerde kosten en baten van alle relevante effecten. In plaats daarvan is een tweedeling gemaakt waarbij op basis van het eerste KBA-rapport een uitspraak gedaan wordt over de zinvolheid van Ruimte voor de Rivier als geheel ('is er een economische noodzaak'). Het tweede rapport gaat over de efficiency van de mogelijke maatregelen en de voorgestelde pakketten. De Commissie vindt deze aanpak terecht en verdedigbaar, aangezien een integrale KBA hoogstwaarschijnlijk op te veel methodologische waarderingsvraagstukken zou zijn vastgelopen.
- De OEI-systematiek, zoals genoemd in de startnotitie, is in zijn algemeenheid niet gevolgd. In plaats daarvan is een nieuwe systematiek ontwikkeld, toegesneden op de specifieke problematiek. De Commissie vindt deze aanpak verdedigbaar, aangezien de OEI-richtlijnen met name zijn ontwikkeld in relatie tot infrastructuurprojecten.

¹⁵ Zonder locaties te benoemen, zijn voorbeelden af te leiden uit de achtergronddocumenten over de verschillende thema's en aspecten: verwijderen van verlaten bedrijventerreinen (oude scheepswerven, metaalfabrieken, betonfabrieken), revitaliseren van verouderde bedrijventerreinen, nieuwe bestemmingen voor oude steenfabrieken, verbetering van de kwaliteit van waterfronten, maatregelen voor de veiligheid van de recreatievaart, opheffen van conflictsituaties tussen beroepsvaart en recreatievaart, aanzet voor een visie op wonen aan de rivier.

De resultaten van beide KBA-onderdelen zijn naar het oordeel van de Commissie plausibel:

- Het veiligheidsonderzoek (deel 1 KBA) concludeert dat het (BVKA) pakket Ruimte voor de Rivier in zijn algemeenheid economisch verantwoord is. Dit wordt vooral veroorzaakt door de bevinding dat de overstromingskansen in een groot deel van de dijkkringen (veel) groter is dan economisch optimaal. Of met andere woorden: de schade door overstromingen is zo groot, dat beter meer geïnvesteerd kan worden in maatregelen om het risico te verkleinen. In 9 van de 16 dijkkringen blijken de wettelijke overstromingskansen meer dan het dubbele te zijn van de overstromingskansen die gemiddeld optimaal zijn. Een snelle aanpak om deze kansen te verlagen door het treffen van maatregelen is dus passend. Deze bevindingen worden o.a. ook gestaafd in de rapportage van het RIVM 'Risico's in bebijde termen'.
- De conclusies van het effectiviteitsonderzoek (deel 2 KBA) laten zien dat op (onderdelen van) riviertakniveau andere keuzen van maatregelen effectiever zijn dan die zijn voorgesteld in de basisalternatieven of het basisvoorkeursalternatief. Dit kunnen elementen uit het Referentiealternatief dijkversterking (RAD) zijn, maar ook modules van voorgestelde maatregelen.
- De Commissie constateert dat voor een aantal relevante factoren (zoals economische groei, waardering immateriële schade, klimaatscenario's en rentevoet) een gevoeligheidsanalyse is uitgevoerd¹⁶. Deze gevoeligheidsanalyses geven een goed inzicht op de doorwerking in de resultaten van het project.

De Commissie constateert op één belangrijk punt ontbrekende informatie in de KBA deel 2: in de KBA wordt door middel van een benadering de kosten van een ha. nieuwe natuur berekend. De betreffende kosten van natuurontwikkeling zijn een veelvoud van de gemiddelde kosten zoals opgevoerd in EHS of NURG (€ 40.000 à 50.000). De gemiddelde kosten lijken wel weer in de buurt te komen van die in het Schelde-estuarium. (€ 132.000 à 856.000, met een gemiddelde van € 381.000).

Als mogelijke verklaringen voor het grote verschil in gemiddelde kosten bij de natuurontwikkeling noemt het CPB: a) de veiligheidsdoelstelling moet al in 2015 gchaald zijn, waardoor meestal ontgrend moet worden; b) de keuze van de locatie voor waterstandverlagende maatregelen is meestal minder vrij dan het geval is bij NURG, die op natuurontwikkeling gericht zijn.

Volgens LNV is het beoogde realisatiejaar van NURG echter ook 2015. Dat zou derhalve geen verschil mogen uitmaken. Wat wel een rol kan spelen is dat bij NURG/EHS ingezet wordt op beheer door agrariërs en particulieren. Er wordt dan minder aangekocht, hetgeen de gemiddelde verwervingskosten per hectare lager doet zijn. Verder komt uit de huidige NURG-projecten nauwelijks materiaal vrij dat moet worden opgeslagen in baggerdepots.

De Commissie vindt dit geen afdoende verklaringen voor het grote verschil.

- Gezien de belangrijke doorwerking van de hoge kosten in de conclusies van de KBA adviseert de Commissie de verschillen tussen NURG en de KBA Ruimte voor de rivier t.b.v. de verdere besluitvorming opnieuw te analyseren en te verklaren.

¹⁶ Dit laat onverlet dat er nog onzekerheden overblijven; zie o.a. inspraakreactie nrs. 63, 93, 98 (bijlage 4).

De Commissie heeft specifiek aandacht besteed aan de relatie tussen KBA en MER. De commissie acht het van groot belang dat de uitgangspunten van KBA en MER gelijk zijn en dat dezelfde alternatieven zijn onderzocht. Daarnaast vindt de commissie het van groot belang dat inzicht wordt gegeven op de wijze waarop de (tussen)resultaten van KBA en MER elkaar tijdens het planvormingsproces hebben beïnvloed.

De Commissie constateert het volgende:

- Het uitgangspunt van Ruimte voor de Rivier is om in 2015 op alle dijkkringen te voldoen aan de wettelijke norm. In deel 1 van de KBA wordt echter geconstateerd dat de economisch optimale overstromingskans van verschillende dijkkringen veel kleiner is dan de huidige kans maar ook kleiner dan de wettelijke norm (1/1.250 jaar of 1/2.000 jaar). In relatie daarmee wordt geconstateerd in de KBA dat bij de uitgangspunten van Ruimte voor de Rivier geen rekening wordt gehouden met de lange termijn consequenties, bijvoorbeeld door te werken met klimaatscenario's, hoewel dit als zodanig wel een beleidsuitgangspunt is. Weliswaar is bij de beoordeling van de maatregelen/pakketten in het MER de relatie met de gewenste lange termijn als toetsingscriterium gebruikt, maar dit is wezenlijk anders dan de aanpak in de KBA. (zie ook § 2.3.3).
- In deel 2 van de KBA is het RAD als volwaardig alternatief meegenomen. Mede op basis daarvan worden aanbevelingen gedaan om bepaalde maatregelen in het BVK te heroverwegen of nader te onderbouwen. Hier wordt in het MER en/of PKB onvoldoende mee gedaan (zie ook § 2.2).
- In zowel deel 1 als deel 2 van de KBA wordt gewezen op de relevantie van fasering in een aantal gevallen, namelijk op die plaatsen waar minder urgentie is om snel (uiterlijk in 2015) maatregelen te treffen. In die gevallen kan de uitgespaarde tijd mogelijkheden bieden om alternatieve maatregelen beter uit te werken die mogelijk effectiever zijn.

Op grond van deze waarnemingen constateert de commissie dat:

- de alternatieven die in de KBA zijn uitgewerkt verschillen van de alternatieven in het MER;
- de resultaten van de KBA weinig tot uitdrukking komen in de formulering van de (voorkeurs)alternatieven van MER en PKB. Hoewel in zowel het PKB als MER gerefereerd wordt aan de resultaten van de KBA, is geen sprake van een geslaagde integratie.

Het is de Commissie niet op alle punten duidelijk in hoeverre met andere financiële stromen rekening is gehouden. Het feit dat geen duidelijk inzicht wordt gegeven in de PKB over de aard van de medefinanciering, de omvang en het tijdstip waarop de andere financiering beschikbaar is ziet de Commissie als een manco¹⁷, temeer daar kansen voor meer ruimtelijke kwaliteit niet benut zouden worden vanwege onvoldoende financiële middelen.

- De Commissie adviseert om inzicht te geven in de omvang en de bronnen van medefinanciering.

De lange termijn (na 2015) speelt een belangrijke rol in de planvorming en in de afweging. De richtlijnen geven aan dat in de Lange termijn visie wordt aangegeven welke gebieden voor de verdere toekomst beschikbaar moeten blijven. De Commissie constateert dat de Lange termijn-visie wel in de KBA is uitgewerkt en de kosten van de betreffende maatregelen ook zijn ingeschat. In het MER mist echter een uitwerking van de Lange termijn-visie; deze komt alleen

¹⁷ Zie ook inspraakreacties nrs. 66, 104, 1025, 1027, 1245 (bijlage 4).

in de vorm van een toets op “robuustheid” in de beoordeling aan de orde. Hiermee is naar de mening van de Commissie de afstemming tussen MER en KBA op dit punt onvoldoende en mist het MER noodzakelijke informatie over de lange termijn.

- De Commissie adviseert in PKB deel 3 de Lange Termijn-visie op te nemen met hetzelfde detailniveau als in de KBA.

2.3.3 Gedifferentieerd veiligheidsbeleid

Het CPB stelt het (verder) doorvoeren van gedifferentieerde veiligheidsniveaus voor; mogelijk al voor de korte termijn (2015; de 16.000 m³/s). Dit punt is in juni 2005 ook in het overleg met de Tweede Kamer aan de orde geweest. De staatssecretaris heeft daar aangegeven hierover eerst ondermeer een publiek debat te willen, en dat lukt niet meer in het kader van de PKB. Nu is de uitvoering van maatregelen in het kader van Ruimte voor de Rivier gepland t/m 2015. Discussie/debat over differentiatie in veiligheidsnormen zal op kortere termijn (bijvoorbeeld in 2007) tot conclusies leiden. Die conclusies zouden vervolgens kunnen betekenen dat andere maatregelen of een andere prioritering van maatregelen dan als voorgesteld in de PKB deel 1 de voorkeur verdient.

- Het verdient aanbeveling om nog in PKB deel 3 op te nemen wat een gedifferentieerd veiligheidsbeleid zou kunnen betekenen voor de verdere procedure van de PKB, en de invulling en uitvoering van maatregelen. Is bijvoorbeeld een fasering van maatregelen denkbaar, totdat nieuw veiligheidsbeleid is uitgediscussieerd en vastgesteld? Eerst bijvoorbeeld alleen prioritaire maatregelen doorvoeren of maatregelen naar voren halen zodat gebieden niet 2 maal op de schop moeten, of ook inzetten op maatregelen die een lange termijn effect hebben en tevens zeer kosteneffectief zijn, met name retentiegebieden (zoals bijvoorbeeld Rijnstrangen).

2.3.4 Maatgevende afvoer

De statistische bepaling van de maatgevende afvoer en de geschatte maximale afvoer die op de langere termijn mogelijk vanuit Duitsland via de Rijn Nederland kan binnenkomen kent onzekerheden. Omdat de hogere maatgevende afvoer (16.000 m³/s in 2015 en mogelijk verder stijgend naar 18.000 m³/s) een belangrijke peiler is in de noodzaak van de PKB roept de summiere beschrijving in het MER veel vragen op¹⁸.

- De Commissie adviseert een nadere toelichting en onderbouwing van de maatgevende afvoeren in PKB deel 3 op te nemen.

2.3.5 Natuur

In vergelijking met de autonome ontwikkeling blijkt Ruimte voor de Rivier relatief weinig bij te dragen aan de natuurlijke ontwikkeling van de rivieren. Dit geldt zowel wat betreft areaalontwikkeling (kwantitatief) als de ontwikkeling van de natuurlijke kwaliteit van het rivierengebied. In het huidige plan wordt met Ruimte voor de Rivier circa 2% (BA1) dan wel 5% (BA2, BVK) meer natuur ontwikkeld dan na realisatie van de EHS (die ook in 2015 volgens plan gerealiseerd zal zijn en onderdeel is van de autonome ontwikkeling).

Op basis van eerdere streefbeelduitwerkingen voor het rivierengebied is voor de afzonderlijke riviertakken een natuurstreefbeeld geconstrueerd in termen

¹⁸ Zie onder meer inspraakreacties nrs. 27, 88, 93, 98, 104, 109, 114, 124, 175, 164, 188, 258, 973, 1007, 1026, 1037, 1040, 1062, 1135, 1136, 1086, 1165, 1186, 1242, 1243 (bijlage 4).

van Rivier-ecotopen dat een kader vormt voor de beoordeling van de kwalitatieve ontwikkeling. Door middel van een similariteitsindex wordt inzicht gegeven in hoeverre Ruimte voor de Rivier bijdraagt aan de natuurlijke kwaliteit en de realisatie van dat natuurstreefbeeld. Er blijkt niet of nauwelijks verschil te zijn tussen autonome ontwikkeling en de alternatieven uit Ruimte voor de Rivier betreft het streefbeeld natuur en soms scoort een alternatief zelfs iets lager. Het is tevens opvallend dat vooral voor de bovenrivieren een al bijna 10 jaar oude, eerste studie naar referenties gebruikt is, terwijl er in de jaren na 1996 veel kennis over het identificeren van de potenties voor rivier-ecotopen op de ruimtelijke schaal van riviertakken beschikbaar is gekomen, die niet meegenomen lijkt te zijn in de streefbeelden voor het MER. Door het hanteren van ecotopenverdelingen wordt natuur op zeer statische wijze benaderd, terwijl deze in de praktijk dynamisch zal blijken te zijn als gevolg van opslibbing, aanzanding en successie. Bovendien komt het natuurlijke onderscheid en het verschil in kansrijkdom voor ecotopen tussen de verschillende Rijntakken onvoldoende naar voren.

Tevens besteedt het MER weinig aandacht aan de toekomstige dynamiek en successie van vegetatie, die mede leidt tot een toename in hydraulische ruwheid, wat ongunstig is voor het behalen (handhaven) van het veiligheidsniveau¹⁹.

Ook vanuit een andere in het MER onderzochte invalshoek komt naar voren dat in Ruimte voor de Rivier op natuurlijke kwaliteit lijkt te worden ingeleverd: uit de berekeningen in de KBA (deel 2; tabel 3.4) blijkt dat veel Ruimte voor de Rivier-maatregelen leiden tot een netto afname van enkele actueel dan wel potentieel waardevolle ecotooptypen, waaronder een prioritair type als 'stroomdalgrasland' met meer dan 1400 ha.

- De Commissie adviseert om alsnog aan te geven hoe Ruimte voor de Rivier een grotere bijdrage kan leveren aan de natuurlijke kwaliteiten van het rivierengebied met het oog op verschil in kansrijkdom tussen riviertakken als gevolg van verschil in rivierdynamiek.

In het brondocument van de werkgroep Natuur (2005) wordt gesteld dat door de enigszins conservatieve insteek van de conceptontwerpen, met een keuze voor overwegend hydraulisch gunstige ecotooptypen (i.e. natuurlijk grasland), de meerwaarde voor natuur beperkt is. In latere fasen van de PKB, wanneer er meer ruimte is voor maatwerk in ontwerp en lokale omstandigheden, is een conceptontwerp te optimaliseren, gericht op grotere ecotoopdiversiteit en/of nadruk op ecologisch meer gewenste typen.

- De Commissie adviseert om bij de uitwerking de suggesties uit bovenstaande brondocument af te wegen: houdt rekening met actuele en potentiële natuurkwaliteit, mogelijkheden van mitigatie, optimalisatiemogelijkheden natura 2000 (o.a. uitgaan van strategisch kader; juiste aanleg en inrichting met oog op realisatie natuurdoelen; beheersvormen in relatie tot natuurdoelen; zonering recreatie in relatie tot rustgebieden)²⁰.

2.3.6 Landschap en cultuurhistorie

Landschap

Het achtergronddocument dat over landschap gaat is een goed gedocumenteerd en systematisch opgezet rapport met een duidelijke visie. Het kaartma-

¹⁹ Zie onder meer inspraakreacties nrs. 93, 162, 188, 257, 979 en 1008 (bijlage 4).

²⁰ Zie onder meer inspraakreacties nrs. 13, 16, 25 en 129 (bijlage 4).

teriaal past bij niveau van de PKB en vormt een compensatie voor het ontbreken van kaarten in het MER. Het beleid en de autonome ontwikkeling zijn voldoende beschreven.

De huidige situatie is beschreven en gedocumenteerd op basis van een voorafgaande uitwerking van de verschillende aspecten die betekenis geven aan het thema landschap. De gehanteerde methodiek en de criteria kennen een fundamentele en wetenschappelijke onderbouwing, die goed te volgen is.

- Het rapport bevat tevens duidelijke aanbevelingen en waarschuwingen bij mogelijke knelpunten die kunnen ontstaan bij de uitwerking op projectniveau van het BVKA. De Commissie adviseert deze mee te nemen in de verdere besluitvorming (op projectniveau).

Cultuurhistorie

Als gevolg van wettelijke bescherming zijn de cultuurhistorische waarden²¹ goed gedocumenteerd. Daardoor heeft men bij het opstellen van het achtergronddocument op cultuurhistorisch vlak dankbaar gebruik kunnen maken van digitale bestanden en kaartmateriaal.

Het beleid en de autonome ontwikkeling zijn voldoende beschreven. Het beleid is vooral gericht op bescherming en beheer, goed verankerd in wetten en regelgeving, waardoor het beleidskader een stevige basis vormt bij de afweging van belangen.

In het MER zijn op een hoger abstractieniveau kaarten van de verschillende aspecten opgenomen waarvan de schaal aansluit bij het niveau van de PKB.

Mede door het complete basismateriaal van de onderscheiden cultuurhistorische aspecten is een gedegen effectbepaling van de maatregelen uitgevoerd, waarmee alternatieven goed zijn te beoordelen en vergelijken.

2.3.7

Gebruiksfuncties

Wonen en werken

Het achtergronddocument over “wonen en werken” is een systematisch opgezet rapport met zeer gedetailleerde gegevens over aantallen woningen, woonmilieus, aantallen bedrijven, werkzame personen en bedrijventerreinen.

Bij de gekozen methode voor bepaling van de effecten zijn wel enige kanttekeningen te plaatsen. Zo is bij de bedrijven onderscheid gemaakt tussen het totaal aantal bedrijven en de riviergebonden bedrijven met > 10 medewerkers. Het aantal medewerkers zegt echter weinig over de kapitaalintensiteit van die bedrijven (gebouwen, machines en installaties), die veel meer bepalend zijn voor het kostenniveau bij sanering of verplaatsing.

De betekenis van wonen en werken in het rivierengebied komt daarmee niet goed tot uitdrukking.

- De Commissie adviseert in PKB deel 3 een visie op dit vlak in te vullen (o.a. waar streven naar (concentraties voor) wonen en/of werken), waarmee tevens bouwstenen geleverd kunnen worden voor de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit.

Recreatie

Het achtergronddocument dat over recreatie gaat is een compleet en toegankelijk rapport, maar zonder kaartmateriaal. Er wordt een helder beeld geschetst van het beleid en de autonome ontwikkeling op rijks- en provinciaal niveau. Met name de provincies etaleren een hoge ambitie om de recreatie in de rivierengebieden sterk te stimuleren, mede vanwege de economische betekenis.

²¹ Cultuurhistorie moet breed worden opgevat en omvat de historische geografie, archeologie, aardkunde, historische bouwkunde, zowel afzonderlijk als integraal.

De huidige situatie is goed beschreven met veel details over de recreatieve functies en de gebruiksmogelijkheden. Informatie over gebruikintensiteiten van de voorzieningen ontbreken, zodat dit niet is meegenomen bij het geven van een gewicht aan het belang van de recreatieve functie van een deelgebied of voorziening²².

- De Commissie adviseert om bij vervolgitwerkingen van plannen in het kader van Ruimte voor de Rivier (veelal op projectniveau) de gebruikintensiteiten van deelgebieden en voorzieningen in beeld te brengen, teneinde te kunnen beoordelen wat het effect van de maatregelen is op de kansen voor de ontwikkeling van de recreatieve functies van de rivier.

Er is een onderscheid gemaakt tussen landgebonden recreatievormen en waterrecreatie. De score van effecten is afgeleid van het type maatregel voor land- en waterrecreatie afzonderlijk. Dit leidt voor een aantal maatregelen tot zeer uiteenlopende en soms tegengestelde scores, dus bijvoorbeeld '+' voor waterrecreatie en '-' voor landrecreatie. Dit is op zich geen probleem omdat in het bronrapport twee tabellen zijn opgenomen waarin de verschillen tot uitdrukking komen. Vervolgens is een gecombineerde tabel gemaakt voor land- en waterrecreatie samen, waarbij veel informatie verloren gaat. Alleen de gecombineerde tabel is in het MER opgenomen.

- De Commissie adviseert nog te maken keuzes op recreatief vlak gebruik te maken van de separate informatie over water- en landrecreatie en niet de gecombineerde tabel.

Scheepvaart

Het achtergronddocument over scheepvaart heeft een globaal karakter. Waal en Merwede zijn – als belangrijkste scheepvaartaders – wat verder uitgewerkt dan de overige riviertakken. Inhoudelijk is de focus gericht op de vaardiepte en niet op bijvoorbeeld tijdsduur, hinder en frequentie van extra baggerwerk.

- De Commissie adviseert om op projectniveau de effecten op scheepvaart te bepalen aan de hand van 2D detailonderzoek en daarin bovengenoemde aspecten mee te nemen.

2.3.8 Riviermorphologie, bodem en water

In het MER ligt de nadruk van de analyse van de morfologie op het zomerbed. Effecten van maatregelen op hydraulische en morfologische processen (zoals inundatieduur, sedimentatie/erosie) binnen de uiterwaarden, en de relatie met ecotopen ontwikkeling worden in het MER niet of slechts in zeer algemene zin besproken. Ook eventuele (her)accumulatie van verontreinigende stoffen binnen uiterwaarden wordt niet besproken. In het MER wordt zonder onderbouwing gesteld dat opslibbing een langzaam en dus onbelangrijk proces is, terwijl verder aangegeven wordt dat deze processen bij de inrichtingsfase beschouwd dienen te worden, omdat ze op lokale schaal plaatsvinden.

Hoewel de opslibbing onder huidige omstandigheden gering is, kan als gevolg van uiterwaardverlaging en verwijderen van kades de sedimentatie lokaal sterk toenemen. Omdat dit zowel voor de waterbeweging als ecologie (ruimtelijke kwaliteit) relevant is, verdient dit aspect bij de uitwerking aandacht.

- Het is aan te bevelen bovenstaande aspecten op projectniveau met nadruk te betrekken.

²² Er is namelijk een groot verschil tussen een gebied dat specifiek is ingericht voor recreatie (bijvoorbeeld Eiland van Maurik, plaatsgebonden recreatie) en de gebieden waar sprake is van recreatief medegebruik (routegebonden recreatie en vooral beleving van het rivierenlandschap).

2.3.9 Noodoverloopgebieden

De noodoverloopgebieden vormen geen onderdeel van de MER/PKB, omdat deze niet bedoeld waren om (hogere) maatgevende afvoeren aan te kunnen, maar als een maatregel voor extreme situaties (die zich ook al onder de maatgevende afvoer van 16.000 m³/s – en dus op de korte termijn – kunnen voordoen). Niettemin is in de richtlijnen gevraagd in de MER/PKB duidelijk te maken hoe Ruimte voor de Rivier zich verhoudt tot andere rivierstudies en – beleid, waaronder de Noodoverloopgebieden. In het MER wordt hier niet op ingegaan. Uit de PKB kan indirect opgemaakt worden dat de Noodoverloopgebieden van de baan zijn (blz. 87: “... zal een bedrag van € 200 miljoen worden toegevoegd uit de reservering in het Infrastructuurfonds voor Noodoverloopgebieden”).

- De Commissie adviseert om in PKB deel 3 expliciet in te gaan op de stand van zaken m.b.t. de Noodoverloopgebieden (of in bredere zin: rampenbeheersingsstrategieën) en de eventuele samenhang met de PKB Ruimte voor de Rivier.

2.3.10 Samenhang met maatregelen in Duitsland

In het MER worden alternatieven gepresenteerd die gebaseerd zijn op waterstandverlagende maatregelen voor het Nederlandse deel van de Rijntakken. Ook in Duitsland en in het bijzonder Nordrhein-Westfalen worden op de korte en lange termijn waterstandverlagende maatregelen genomen. Deze maatregelen kunnen elkaar wederzijds beïnvloeden. In de gezamenlijke Duits-Nederlandse studie “Grensoverschrijdende effecten van extreem hoogwater op de Niederrhein” wordt dit ook geconstateerd en wordt voor vervolgstudies aangeraden om afstemming tussen de beide landen te doen plaatsvinden. In het MER wordt hier niet op ingegaan.

- De Commissie adviseert om in PKB deel 3 in te gaan op de keuze van maatregelen rondom de grens en afstemming daarvan tussen Duitsland en Nederland²³.

2.3.11 Kennisleemten en onzekerheden

De PKB Ruimte voor de Rivier heeft een strategisch karakter en betreft een groot gebied. De effectbeschrijving in het MER heeft daarom op grotere ruimtelijke schaal betrekking en is globaal van karakter. Bij de modelberekeningen naar waterstanden en morfologie van het zomer- en winterbed is in het algemeen 1D model gebruikt, met op enkele locaties 2D modelberekeningen. Gezien het doel en het schaalniveau van de m.e.r. is dit een reële aanpak.

Gezien de onzekerheden die voortkomen uit onvolledige kennis of modellen, onzekerheid omtrent mitigerende maatregelen en de autonome ontwikkeling is in het MER steeds uitgegaan van een pessimistische effectinschatting. Er wordt echter geen inzicht gegeven in de grootte van de onzekerheden ten opzichte van de grootte van de beoordeelde effecten. Dit geldt in de eerste plaats voor de berekening van de maatgevende hoogwaterstanden met het 1D hydraulische model. Onzekerheden in de modelresultaten ontstaan onder andere doordat in de loop van de tijd de modelschematisatie verandert (waarvoor correcties uitgevoerd worden), en door onzekerheden in de schatting van de toekomstige ruwheid van de uiterwaarden. Bij de berekeningen wordt een precisie (bandbreedte) van 2 cm aangehouden. In vergelijking met een taakstelling (verste waterstandsverlaging in de orde van 10-40 cm) en de effecten

²³ Een groot aantal inspraakreacties vraagt nadere aandacht voor de samenhang met internationale – met name Duitse – maatregelen (o.a. nrs. 78, 84, 88, 109, 164, 188, 258, 1007, 1026, 1037, 1078, 1173, 1242; bijlage 4).

van individuele maatregelen (orde 1–35 cm) is deze precisie aanvaardbaar. Er zijn geen gemeten waterstanden en debieten van een dergelijke situatie beschikbaar die het mogelijk maken de modellen voor de situatie met MHW te toetsen. Men moet aannemen dat de ijking van de modellen voor de situaties waarvan wel gegevens zijn ook gelden voor extreem hoge waterstanden. De werkelijke onzekerheid in de berekeningen van de MHW standen is dus niet bekend. Deze komt voort uit onzekerheden in waterverdeling rond splitsingspunten, ruwheden, afvoerdeling zomerbed/winterbed en golfvorm – zoals deze op zullen treden bij extreem hoge debieten. Van belang is dat juist de ruwheden, en wellicht ook de andere factoren die onzekerheid bepalen in de toekomst zullen veranderen. In de achtergronddocumenten wordt aangegeven dat analyses uitgevoerd gaan worden naar de onzekerheden die hieruit voortkomen.

- De Commissie onderschrijft het nut om dergelijke analyses daadwerkelijk uit te voeren, zodat ervaringen in de verdere besluit- en planvorming (op projectniveau) kunnen worden meegenomen.

BIJLAGEN

bij het Toetsingadvies over het milieueffectrapport
Ruimte voor de Rivier

(bijlagen 1 t/m 5)

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 31 mei 2005 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

 Ministerie van Verkeer en Waterstaat Water											
Aan de voorzitter van de Commissie voor de MER Arthur van Schendelstraat 800 Postbus 2345 3500 GH UTRECHT											
<table border="1"><tr><td colspan="2">Commissie voor de milieu-effectrapportage</td></tr><tr><td>ingekomen:</td><td>16 JUNI 2005</td></tr><tr><td>nummer</td><td></td></tr><tr><td>dossier</td><td>1252 - gg/Hm/07</td></tr><tr><td>knip naar:</td><td>Lv hb/ab</td></tr></table>		Commissie voor de milieu-effectrapportage		ingekomen:	16 JUNI 2005	nummer		dossier	1252 - gg/Hm/07	knip naar:	Lv hb/ab
Commissie voor de milieu-effectrapportage											
ingekomen:	16 JUNI 2005										
nummer											
dossier	1252 - gg/Hm/07										
knip naar:	Lv hb/ab										
Contactpersoon Anouk te Nijenhuis Datum 31 mei 2005 Oms kenmerk DGW/GW 2005/850 Onderwerp aanbieding MER Ruimte voor de Rivier	Doorkiesnummer 070 351 8784 Bijlage(n) 8 Uw kenmerk -										
Geachte voorzitter van de Commissie voor de milieu-effectrapportage,											
Hierbij bied ik u namens het bevoegd gezag 8 exemplaren van het Milieueffectrapport 'Ruimte voor de Rivier' aan. Achtergronddocumenten bij het MER zijn op te vragen via de heer Luiten (tel. 070 3517834, H.LUITEN@CDR.RWS.MINVENW.NL).											
Op 15 april heeft het Kabinet deel 1 van de PKB Ruimte voor de Rivier vastgesteld. In deze PKB zijn maatregelen opgenomen die noodzakelijk zijn om in 2015 te voldoen aan het wettelijk vastgelegde beschermingsniveau voor de Rijn en het benedenstroomse deel van de Maas. Naast de PKB Ruimte voor de Rivier is ook een Milieueffectrapport (MER) opgesteld. De inspraak op de PKB en het MER start op 1 juni a.s. en loopt tot en met 23 augustus 2005. Zo spoedig mogelijk na de inspraak ontvangt u van ons de inspraakreacties.											
Met Ruimte voor de Rivier wil het Kabinet anticiperen op toekomstige ontwikkelingen en een robuuste oplossing bieden tegen bedreigende hoogwaterstanden. Dit betekent dat het accent verschuift van dijkversterking naar rivierverruiming. Op de locaties waar ruimtelijke maatregelen ten behoeve van veiligheid worden genomen zal de herinrichting zoveel mogelijk worden aangegrepen om de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren. Ook in de toekomst zal voortdurende geïnvesteerd moeten worden in de veiligheid van het rivierengebied. In de PKB is daarop geanticipeerd door ruimtelijke reservering voor rivierverruimende maatregelen die na 2015 nodig kunnen zijn.											
Directoraat-Generaal Water Postadres Postbus 20906, 2500 EX Den Haag Bezoekadres Koningskade 4, Den Haag	Telefoon 070 351 80 80 Fax 070 351 90 78 E-mail a.nijenhuis@dgw.minvenw.nl Internet www.minvenw.nl										
Bewikbaar met tramlijn 9 van station Den Haag Centraal en station Den Haag HS											

DGW/GW 2005/850

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Anouk te Nijenhuis, tel. 070 3518784
of anouk.te.nijenhuis@minvenw.nl.

In afwachting van uw advies,

Met vriendelijke groet,

DE DIRECTEUR-GENERAAL WATER

drs. M.E.P. Dierikx

**Kennisgeving van het milieueffectrapport
in Staatscourant nr. 102 d.d. 31 mei 2005**

Inspraak Planologische Kernbeslissing deel 1 en Milieueffectrapport

le rivièr

Spijkenbos, Steenbergen, Strijen, Tholen, Tiel, Ubbergen, Utrecht, Voerendaal, Vianen, Vlaardingen, Vord, Waalwijk, Wageningen, Werkendam, West Maas en Waal, Westervoort, Wierboone, Wijchen, Wijk bij Duurstede, Wooldrichen, Zaltbommel, Zedijk, Zevenaar, Zutphen, Zuidlicht, Zwolle.

(Openbare) bibliotheken in de gemeenten:

(Openbare) bibliotheeken in de gemeenten:
Amstelveen, Bergen op Zoom, Breda, Culemburg, Deventer, Dordrecht, Dusseldorf, Gorinchem,
Gouda, Hark, 's-Heertogenbosch, Kampen, Nieuwegein, Nijmegen, Rotterdam, Schiedam,
Schoonhoven, Sint-Anand, Sint-Maartensdijk, Steenwijk, Tholen, Tiel, Utrecht, Vlaardingen,
Zaithoom, Zutphen, Zwolle.

In deel 1 van de PBR Ruimte voor de Rivier formuleert het kabinet het voorgaande beleid om het Nederlandse stroomgebied van de Rijn en het besesbeveiligingsgebied (de Rijn) de Maas uitbreiden in 2015 tegen extreme hoge waterstanden te beschermen. Tegelijkertijd richt het beleid zich op het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit van het rivierengebied. Dat wil zeggen dat het gebied er in ecologisch, landschappelijk en cultureel opzicht op vooruit moet gaan. In het Milieueffectrapport (MER) zijn de milieueffecten van dit voornemen in kaart gebracht en beschreven.

Waar kunt u de inspraakdocumenten en achtergronddocumenten inzien?
 PKE deel 1 en het MER en andere achtergronddocumenten die van 1 juni tot en met
 24 augustus ter inzage liggen, kunt u inzien op de volgende locatie:

Kanalen van de waterschappen

- Hoogheemraadschap van Delfland, Rijnwijkstraat 42, Delft
- Hoogheemraadschap de Schelme Blijdand, Poldersteek 2, IJouwen
- Hoogheemraadschap van Schiedamsche Kring, van der Kruisweg 121, Rotterdam
- Waterschap Aa en Maas, Petruskerkweg 1, 't Hartogenbosch
- Waterschap Albeense Deelen, Buitendijk 49-1, Aalsbe
- Waterschap Groot Salland, Dordtseweg 10, Thieringen 1, Zwolle
- Waterschap Hollands Delfland, Johan de Wittstraat 40, Dordrecht
- Waterschap IJssel en IJssel, Liersmweg 2, Doornichem
- Waterschap Rivierland – locatie Tiel, Prinses Beatrixlaan 25, Tiel
- Waterschap Rivierland – locatie Lelidam, Verburghweg 1, Lelidam
- Waterschap Vliet en de Oost, Polderkolk 14, Leusden
- Waterschap Vliet en de Oost, Polderkolk 14, Leusden
- Waterschap Zeeuwsch Veld, Kalkweg 1, Middelburg

- Ministerie van LNV, Bezuideltoetsweg 78, 's-Gravenhage
- Ministerie van VROM, Rijnsdijk 8, 's-Gravenhage
- Ministerie van V&W, Pleinweg 1-4, 's-Gravenhage
- Rijkswaterstaat Oost Nederland, Gillemeerschdijk 1, Arnhem
- Rijkswaterstaat Utrecht, Zuiderdijk 55, Nieuwegein
- Rijkswaterstaat Zucht- & Holland, Boezemepoort 300, Rotterdam
- Rijkswaterstaat Noord-Brabant, Zuiderdijk 58, 's-Hertogenbosch
- Rijkswaterstaat Zeeland, Boezemelaanweg 18, Middelburg

Informatiemarkten en hoorzittingen

Overbod, Gelderland, Utrecht, Zuid-Holland, Noord-Brabant en Zeeland

Om er voor te zorgen dat u op de hoogte bent van de laatste stand van zaken, worden verschillende informatiemarkten met aansluitend hoorzittingen georganiseerd. Tijdens de informatiemarkten kunt u zich laten informeren over de PKB deel 1 en het MFR. Gedurende het tweede deel (hoorzitting) van de avond kunt u mondeling inspreken op PKB deel 1 en het MFR. De bijeenkomsten worden gehouden op:

[illegible]

Waarom kunt u inspreken?

Naast de mogelijkheid om tijdens de haartuiting een mondeling of schriftelijk bezwaar te maken, kan u schriftelijk bezwaar maken tot en met 23 augustus 2009.

U kunt inspreken op PDS deel 1, het MNR en de samenstelling MNR. Uw laatste op PDS deel 1 om betrekking hebben op een andere dan de hierboven genoemde punten. U kunt vragen op de website van het kabinet op het gebied van veiligheid en milieuzaken. Ook kunt u uw betrekking aan kabinet inladen tegen het openbaar materiaal dat het kabinet op een bepaalde locatie voert. Bij de inspraak op het MNR zal het om de vraag of het MNR voldoende informatie bevat om een antwoorden te geven op de vragen komen.

What advantage or disadvantage?

een dagbesteding en een huutovereenkomst. Het is u niet bekend dat uw persoonlijke gegevens bekend zijn gemaakt worden, kunt u dit aangegeven in uw mededeling?

[illegible]

entertainment.co.uk www.megawatts.co.uk

(De wettelijke bepalingen van de Tweede Kamer zijn aangenomen en het goedkeuring aan de Eerste Kamer (juni 2004)).

[illegible]

Below information is for the project: <http://www.itsa.gov/itsa/itsa.htm>
 Located at project: Bureau of Streets and Highways
 Project: 2005-2006 TxDOT
 Project: 2005-2006 TxDOT
 TxDOT
 TxDOT
 TxDOT

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: ministerie van Verkeer & Waterstaat, Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Bevoegd gezag: het Kabinet

Besluit: vaststellen van een Planologische Kernbeslissing over Ruimte voor de Rivier

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C3.2, C12.2

Activiteit: ontwikkelen van maatregelen langs de bedijkte Rijntakken en het benedenstroomse deel van de bedijkte Maas, zodat uiterlijk in 2015 de veiligheid langs deze riviertakken voldoet aan de wettelijk vereiste norm

Procedurele gegevens:

kennisgeving startnotitie: 24 mei 2002

richtlijnenadvies uitgebracht: 22 augustus 2002

richtlijnen vastgesteld: 1 december 2002

kennisgeving MER: 31 mei 2005

toetsingsadvies uitgebracht: 14 oktober 2005

Bijzonderheden:

Richtlijnen

Met het voornemen kan uiterlijk in 2015 een maatgevende afvoer van 16.000 m³/s in de Rijn bij Lobith en van 3.800 m³/s in de Maas bij Eijsden veilig worden afgevoerd naar zee. Omdat naar verwachting verdergaande klimaatveranderingen ertoe zullen leiden dat het riviersysteem in de toekomst nog hogere afvoeren te verwerken krijgt, zal bepaald moeten worden of maatregelen/alternatieven voor de korte termijn (2015) passend zijn voor de langere termijn (toekomstvast; 'geen spijt maatregelen').

De Commissie adviseert, gezien de complexiteit van de voorgenomen activiteiten de m.e.r. in twee fasen uit te voeren: in de eerste fase ('strategie-fase') kan vanuit verschillende visies een breed spectrum aan inrichtingsstrategieën worden opgesteld, die worden geëvalueerd en vergeleken op hoofdlijnen en op het schaalniveau van riviertakken. Uit deze eerste fase moet blijken welke van deze strategieën realistisch zijn om verder uit te werken. In de tweede fase dienen voor de overgebleven strategieën alternatieven opgesteld te worden, welke tot op het detailniveau van individuele uiterwaarden worden uitgewerkt, geëvalueerd en vergeleken.

De vastgestelde richtlijnen zijn op hoofdlijnen gelijk aan het advies van de Commissie; qua milieueffecten wordt in de richtlijnen verder ingezoomd. In de hoofdpunten is opgenomen dat er een referentie uitgewerkt moet worden, waarbij alleen dijkverhoging en andere technische maatregelen worden toegepast ('business as usual'; de praktijk zoals die tot op heden heeft gegolden).

Toetsing

De Commissie signaleert dat op één hoofdpunt niet is voldaan aan de richtlijnen. Zij is van mening dat daardoor essentiële informatie voor de besluitvor-

ming ontbreekt. Dit betreft de uitwerking van het referentiealternatief dijkversterking (RAD). Het RAD is een reël alternatief, maar is niet op hetzelfde detailniveau uitgewerkt als de andere alternatieven, en komt ook niet voor in de vergelijking van alternatieven. Het is niet beschouwd in de optimaliseringslag naar voorkurselecternatief en meest milieuvriendelijk alternatief. Het MER motiveert deze keuze met de overweging dat “dit alternatief niet bijdraagt aan de gewenste trendbreuk in de manier waarop het riviereengebied tegen hoge waterstanden op de rivier beveiligd wordt”. Nu zijn in het Kabinetsstandpunt uit 2001 over de “trendbreuk” wel verkenningen en conclusies van CPB en Commissie Waterbeheer 21e eeuw betrokken, maar een goed gemotiveerde vergelijking van rivierverruiming en dijkversterking (of andere technische maatregelen) ontbreekt, evenals een overweging over wanneer de “trendbreuk” het best ingezet kan worden. Uit de KBA blijkt dat een geoptimaliseerd alternatief (waarin dijkversterking wordt gecombineerd met meer ruimtelijke kwaliteit) meerwaarde kan hebben. Daarom moet dit alternatief – conform de richtlijnen – naar het oordeel van de Commissie wel uitgewerkt worden. Met die informatie kan de “trendbreuk” worden onderbouwd of worden heroverwogen.

Bij het project Ruimte voor de Rivier geldt als uitgangspunt dat de doelstellingen “veiligheid tegen overstromingen” en “ruimtelijke kwaliteit” integraal worden beschouwd. Dat heeft bij de Commissie de verwachting gewekt dat bij de ontwikkeling van de alternatieven actief gezocht zou worden naar kansen voor verbetering van de ruimtelijke kwaliteit en maatregelen specifiek gericht op de ontwikkeling van nieuwe kwaliteiten.

Hoewel de achtergronddocumenten veel gedetailleerde basisinformatie over ruimtelijke kwaliteit bevatten, is die basisinformatie niet gebruikt voor een integrale visie op ruimtelijke kwaliteitontwikkeling. Evenmin heeft het gefunctioneerd als basis voor de ontwikkeling van alternatieven die inhoud geven aan beide doelstellingen. Ruimtelijke kwaliteit heeft alleen een rol gespeeld bij de keuze van veiligheidsmaatregelen. Er zijn geen ruimtelijke maatregelen in de alternatieven opgenomen specifiek gericht op de ontwikkeling van de verschillende aspecten van ruimtelijke kwaliteit.

Uit de toetsing van het doelbereik van de alternatieven aan het Regionaal Ruimtelijk Kader (RRK) blijkt dat de score op verbetering van de ruimtelijke kwaliteit vrij laag is. Dit geldt in meer of mindere mate voor alle onderscheiden riviertakken. De Commissie heeft geadviseerd om in de vervolgfase bij het verder uitwerken van de Ruimte voor de rivierprojecten ruimtelijke kwaliteit een belangrijker plek te geven. Om hieraan richting te geven verdient volgens de Commissie aanbeveling om in PKB deel 3 een visie op ruimtelijke kwaliteit op te nemen.

Samenstelling van de werkgroep:

ir. C. van der Giessen
ir. P. Janse (toetsing)
dr. R.S.E.W. Leuven (richtlijnen)
dr. H. Middelhoop
drs. R.H.J. Mooren (richtlijnen)
ir. K.A.A. van der Spek
dr. N.P.J. de Vries (toetsing)
dr. D.K.J. Tommel (voorzitter)

Secretaris van de werkgroep: drs. M.P. Laeven

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

In het advies van de Commissie is een lijst opgenomen met namen en adressen van ontvangen reacties. In deze PKB-deel 2 wordt hiervoor verwezen naar de bijlage.

BIJLAGE 5

Lijst met achtergronddocumenten

Hydraulische analyse van de MER-alternatieven en het VKA (concept)

Morfologie plangebied Ruimte voor de Rivier (concept)

Achtergronddocument Ruimtelijke Kwaliteit, Bos en Lagendijk, mei 2005:

- brondocument 1: Beschrijving huidige situatie en autonome ontwikkeling;
- brondocument 2: Beoordelingskader ruimtelijke kwaliteit;
- brondocument 3: Effectbepaling basisalternatieven en regiomodules;
- brondocument 4: Effectbepaling voorkeursalternatief;
- brondocument 5: Regionaal Ruimtelijk Kader (RRK);
- brondocument 6: Toetsing alternatieven en modules aan Regionaal Ruimtelijk Kader.

Brondocument Natuur, 26 mei 2005 (concept)

Brondocument Landschap, 10 mei 2005 (concept)

Effectrapportage cultuurhistorie t.b.v. het milieueffectrapport Ruimte voor de Rivier, 1 februari 2005 (concept)

Brondocument Wonen en werken – versie 2, 19 april 2005 (concept)

De effecten van rivierverruimende maatregelen op recreatie. Verslag van een onderzoek in het kader van de planstudie Ruimte voor de Rivier (incl. bijlagen), april 2005 (concept)

Eerste verkenning Scheepvaarteffecten door project Ruimte voor de Rivier, AVV, 29 december 2004 (nog niet beschikbaar)

Strategieën PKB-Ruimte voor de Rivier of: hoe consistente maatregelenpakketten samen te stellen? Een notitie ten behoeve van bestuurlijk overleg, 31 januari 2003

De strategieën en de bevindingen. Verslag van een onderzoek uitgevoerd in het kader van de planstudie Ruimte voor de Rivier, 7 oktober 2003

Grensoverschrijdende effecten van extreem hoogwater op de Niederrhein, eindrapport, Duits-Nederlandse werkgroep Hoogwater

Koersen voor MER alternatieven, 12 juni 2003

Hernieuwde basisinfo speelveld PKB Ruimte voor de Rivier. Hernieuwing 'van Lobith naar zee'. Hernieuwing 'strategieën'. Kosteneffectiviteitsanalyses, augustus 2004 (concept)

Landschap Waal / Benedenrivieren / Rijn-Lek / IJssel

Ruimtelijke Kwaliteit in de MER Ruimte voor de Rivier

Syntheskaarten, oktober 2003.

Ruimtelijke Kwaliteit. Special bij de 3^e Voortgangsrapportage Ruimte voor de Rivier, mei 2004.

Voorkeursmaatregelen Ruimtelijke Kwaliteit, september 2004.

Prioritering van maatregelen BOR, februari 2004,

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Ruimte voor de Rivier

De ministeries van VenW, VROM en LNV zijn van plan de veiligheid langs de bedijkte Rijnakken en het benedenstroomse deel van de bedijkte Maas uiterlijk in 2015 in overeenstemming te brengen met de wettelijk vereiste norm. Dit mede naar aanleiding van de hoogwaters in 1993 en 1995, op basis waarvan is vastgesteld dat er rekening moet worden gehouden met hogere rivierafvoeren (Rijn: van 15.000 naar 16.000 m³/s bij Lobith; Maas: van 3.600 naar 3.800 m³/s).

De maatregelenpakketten die hiervoor samengesteld worden, moeten tevens bijdragen tot ruimtelijke kwaliteit in het rivierengebied. Daarbij wordt er een verschuiving voorgesteld in de middelen waarmee de veiligheid wordt bereikt: van uitsluitend technische maatregelen naar meer duurzame ruimtelijke maatregelen, die gericht zijn op hoogwaterstandsdeling in de rivier. Over de te ontwikkelen plannen zal een Planologische Kern Beslissing (PKB) worden genomen. Gekoppeld aan deze PKB-procedure wordt ook de procedure van de milieueffectrapportage (m.e.r.) doorlopen.

ISBN 90-421-1566-1

Commissie voor de milieueffectrapportage
Postbus 2345
3500 GH UTRECHT
tel.: (030) 234 76 66
e-mail: mer@eia.nl
www.commissiemeer.nl

3.3 VROM-raad

Aan de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat
Mevrouw drs. M.H. Schultz van Haegen
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

datum: 27 oktober 2005
kenmerk: VRR205184926
Betreft: Advies 'Geen dijkbreuk, geen trendbreuk'

Mevrouw de Staatssecretaris,

Per brief van 8 juli 2005 heeft u de VROM-raad verzocht een kort advies uit te brengen over de Planologische Kernbeslissing (PKB) deel 1 Ruimte voor de Rivier. Daarbij was uw verzoek uiterlijk 1 november 2005 advies uit te brengen omdat u het advies van de raad wilt betrekken bij de vaststelling van deel 3 van de PKB.

De VROM-raad is ingesteld om te adviseren over strategische vraagstukken van de middellange termijn. Hoewel het hier gaat om een actueel thema, is er wel degelijk sprake van een langetermijnvraagstuk.

De raad is positief over de dubbeldoelstelling van Ruimte voor de Rivier, maar kritisch over de uitwerking van de doelstelling voor ruimtelijke kwaliteit in de PKB. De raad is ervan overtuigd dat - met behoud van de veiligheidsdoelstelling - ruimtelijke kwaliteit veel beter geborgd kan worden. Ruimtelijke kwaliteit dient in de eerste plaats een volwaardige plek in het maatregelenpakket te krijgen. In de tweede plaats dient de uitvoering dusdanig georganiseerd te worden dat borging van ruimtelijke kwaliteit wordt gegarandeerd. De raad vindt een voortvarende aanpak van het rivierengebied van groot belang, maar pleit ook voor een dusdanig flexibele aanpak dat nieuwe inzichten, bijvoorbeeld over een nieuwe risico-benadering of over maatgevende afvoeren, kunnen worden meegenomen bij de selectie en realisatie van maatregelen.

De raad hoopt met dit advies bij te dragen aan een verbetering van de veiligheid én van de ruimtelijke kwaliteit van het unieke Nederlandse rivierenlandschap. De raad wil graag op de hoogte worden gesteld van de wijze waarop u gebruik maakt van zijn aanbevelingen.

Hoogachtend,

de voorzitter,

de algemeen secretaris,

mr. H.M. Meijdam

drs. A.F. van de Klundert